

Thema Tidskrift

NUMMER 4

Förord

I detta nummer av Thema Tidskrift fokuserar vi på flera olika områden.

Dels tar vi upp frågan rörande organisationers talerätt i diskrimineringsärenden och diskuterar huruvida regeringens förslag på området strider mot EG-rätten.

Vidare så innehåller detta nummer av Thema Tidskrift en analys över den senaste utvecklingen inom det svenska diskriminerings-, integrations- och rasismområdet.

Övriga artiklar diskuterar bland annat diskrimineringen av utlandsfödda inom det svenska rättssystemet, en förstärkning av minoritetsspråken, det civila samhället och barnets rättigheter.

Till slut tar vi även upp den viktiga frågan gällande den nya FRA-lagen och belyser hur FRA:s nya övervakning inte endast är högst integritetskränkande, utan hur den också har stora diskriminerande inslag.

Vi hoppas att ni kommer finna detta nummer av Thema Tidskrift tankeväckande och vi önskar er en intressant läsning.

Thema
Nilivaara, juni 2008

Innehåll

Förord	1
Begränsad talerätt för organisationer - ett möjligt brott mot EG-rätten	2
Diskriminering av utlandsfödda i det svenska rättssystemet	3
Diskrimineringsutvecklingen under lupp	3
Ett humanistiskt Sverige - ett minne blott?	4
En politik för barnets rättigheter	4
Behovet av en stark civil sektor	5
Mot en förstärkning av minoritetsspråken	5
Ökad etnisk profilering som ett resultat av FRA-lagen	6

Redaktion

Maria Bideke, juridik
maria.bideke@thema.se

Therése Jansson, juridik
therese.jansson@thema.se

Marcus Bideke, statsvetenskap
marcus.bideke@thema.se

Prenumerera kostnadsfritt
Skicka e-post till:
info@thema.se

Begränsad talerätt för organisationer - ett möjligt brott mot EG-rätten

I regeringens proposition *Ett starkare skydd mot diskriminering* som presenterades för riksdagen i mars i år har den svenska regeringen föreslagit en begränsad talerätt för icke-statliga organisationer i diskrimineringsmål.

Bakgrunden till detta förslag är bland annat artikel 7(2) av EG-direktivet mot etnisk diskriminering, som slår fast att EU:s medlemsländer skall säkerställa att icke-statliga organisationer får talerätt i ärenden som rör etnisk diskriminering. Vidare grundar sig regeringens nya förslag gällande talerätt på den kritik från EU-kommissionen som den svenska regeringen mottog i juni 2007 gällande brister i Sveriges implementering av direktivet. EU-kommissionen kritiserade då bland annat Sverige för att inte ha säkerställt talerätten för icke-statliga organisationer i diskrimineringsärenden.

Mot bakgrund av detta har nu den svenska regeringen i sin nya proposition, om än motvilligt, föreslagit en begränsad talerätt för icke-statliga organisationer. Den begränsade talerätten innebär bland annat att endast de organisationer som kan visa att de är "lämpade" att föra talan, har ekonomiska förutsättningar och verksamhet och intresse i saken beviljas talerätt.

Thema anser emellertid att denna talerätt i dagsläget har så många begränsningar att det är högst osäkert om EU-kommissionen kommer godkänna den som överensstämmande med direktivet.

Vidare så lämnar regeringens argumentation i förhållande till det civila samhället mycket övrigt att önska, då regeringen i propositionen främst fokuserar på det civila samhällets potentiella missbruk av talerätten, samt på de potentiella risker en sådan talerätt kan medföra.

Bland annat slår regeringen fast att kravet

på ekonomiska förutsättningar för att icke-statliga organisationer skall beviljas talerätt syftar till att "stävja missbruk av talerätten". Någon ytterligare redogörelse över varför just icke-statliga organisationer är benägna att missbruka talerätten ger emellertid inte regeringen. Det paradoxala med detta påstående ligger i att organisationer redan idag har möjlighet att anställa ett ombud och bekosta en diskriminerad individs rättegång och något "missbruk" av denna rättighet har inte kunnat skönjas.

Vidare slår regeringen fast att endast organisationer som kan förväntas använda talerätten på ett ändamålsenligt vis skall få talerätt, vilket regeringen anser minskar "risken för att talerätten får en processdrivande funktion". Vad regeringen avser är inte heller denna gång utrett i propositionen och även detta påstående är motsägelsefullt. Det borde ligga i sakens natur att talerätt beviljas organisationer så att dessa får möjlighet att driva processer, men enligt regeringens mening verkar själva drivandet av processer snarast betraktas som en "risk". Regeringens uttalande måste därför tolkas som att regeringen ger organisationer talerätt utan att ha för avsikt att dessa organisationer faktiskt skall få möjlighet att driva fall till domstol.

Thema anser inte att regeringens förslag om en högst begränsad talerätt till icke-statliga organisationer överensstämmer med EU:s riktlinjer. Vidare så anser Thema att det är ytterst opassande av den svenska regeringen att utan empirisk grund anklaga det samlade civila samhället för potentiellt missbruk av talerätten.

Av Maria Bideke, Thema

"REGERINGEN GER
ORGANISATIONER
TALERÄTT UTAN ATT
HA FÖR AVSIKT ATT
DESSA
ORGANISATIONER
FAKTISKT SKALL FÅ
MÖJLIGHET ATT
DRIVA FALL TILL
DOMSTOL"

Diskriminering av utlandsfödda i det svenska rättssystemet

Genom bland annat Europakonventionen stadgas rätten till en rättvis rättegång. Även FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheter redogör för att var och en på samma villkor ska ha rätt till rättvis och offentlig behandling av en opartisk och oberoende domstol. Det är därför högst anmärkningsvärt när det uppmärksammas att det i det svenska rättssystemet förekommer diskriminering av utlandsfödda personer.

Brottsförebyggande rådet, BRÅ, har studerat anmälningar inkomna till Ombudsmannen mot etnisk diskriminering under 2000-2005. Genom denna studie anser sig BRÅ kunna konstatera att polisen, åklagare och domstolar har fördomar vid sin behandling av personer med utländsk bakgrund. Vid granskningen har det

framkommit att utlandsfödda blivit behandlade efter stereotypa föreställningar om invandrare, vilket har medfört att de aktuella personernas trovärdighet har ifrågasatts. Dessutom har granskningen visat att tolkhjälp inte har använts i den utsträckning som det har behövts för att alla parter ska förstå varandra på bästa sätt.

Thema vill med denna artikel uppmärksamma denna brist som vi ser som särskilt allvarlig. I något som är så avgörande för en individ som en rättsprocess anser vi det synnerligen viktigt att nationella och internationella bestämmelser följs och individens rättigheter tillvaratas.

Av Therése Jansson, Thema

Diskrimineringsutvecklingen under lupp

”OMLÄGGNINGEN AV
POLITIKEN HAR
RESULTERAT I EN
AKUT BRIST PÅ
STATISTIK INOM
OMRÅDET ÄVEN MED
EUROPEISKA MÅTT
MÄTT”

Utvecklingen inom det svenska diskriminerings-, integrations-, och rasismområdet har under det gångna året varit påtagligt negativ, vilket främst kännetecknas av Sverigedemokraternas framsteg samt en tydlig riktningförändring inom den svenska integrationspolitiken.

De tydligaste tecknen på regeringens riktningförändring har varit avvecklingen av Arbetslivsinstitutet och Integrationsverket, samt den nya integrationspolitiken där arbetslinjen används som det viktigaste verktyget för att motverka diskriminering och utanförskap.

Omläggningen av politiken har resulterat i en akut brist på statistik inom området även med europeiska mått mätt. Metodutvecklingen är undermålig, vilket är tydligt eftersom exempelvis praktikprovningens användningsområden inte har utretts, främst i förhållande till att synliggöra strukturell diskriminering och etnisk profilering.

Gällande arbetet med att förstärka arbetslinjen är det förvisso av stor vikt för att bryta det konkreta utanförskapet - men det är inte ett verktyg som minskar eller motverkar diskrimineringen i Sverige.

Det är därför av stor vikt att ytterligare verktyg utvecklas och tillvaratas för att exempelvis bemöta en allt mer komplex arbetsmarknad. Om detta inte genomförs är det ytterst olyckligt, eftersom den rättsliga utvecklingen under året visat på stora brister i tillämpningen av den svenska diskrimineringslagstiftningen.

Av Marcus Bideke, Thema

Ett humanistiskt Sverige - ett minne blott?

Under lång tid har Sverige i internationella sammanhang betraktats som ett föregångsland inom områdena mänskliga rättigheter och folkrätt. Denna bild lever fortfarande kvar till viss del, men den senaste utvecklingen i Sverige pekar snarare i motsatt riktning.

Ett land som väljer att bryta mot sina internationella åtaganden och stifta lagar som strider mot internationella konventioner är ingen förebild. Nu senast gäller debatten vård av papperslösa, där FN kritiserat Sverige och ansett att Sverige bryter mot en rad internationella konventioner gällande mänskliga rättigheter i sin hantering av vård till papperslösa.

Om den svenska staten fortsätter att bryta mot sina internationella åtaganden, kan man fråga sig om Sverige i framtiden har

någon rätt att kritisera andra länder för brott mot mänskliga rättigheter.

Eftersom vi nu befinner oss i ett vägval är det viktigt att alla i Sverige, det civila samhället, politiker och allmänheten, agerar för att Sverige ska fortsätta vara en förebild och en stat där humanitet och medmänsklighet är en självklarhet. För om en kursändring uteblir finns det en stor risk att Sverige inom kort är ett land som vi medborgare inte kan vara lika stolta över.

Av Maria Bideke, Thema

En politik för barnets rättigheter

I det förra numret av Thema Tidskrift uppmärksammades en rapport från Barnombudsmannen som visade att svenska myndigheter inte följer barnkonventionen i den utsträckning som sig bör. Det är av denna anledning glädjande att regeringen under våren 2008 presenterat en skrivelse som redogör för det arbete som under de närmsta åren kommer att riktas mot att förbättra efterlevnaden av konventionen.

Skrivelsen redogör för att ett prioriterat område kommer att vara ett förstärkt arbete med att följa upp, samordna och utöka kompetensen i syfte att förbättra tillämpningen av barnkonventionen. Vidare är det också prioriterade områden att bekämpa våldet mot barn, främja barns psykiska hälsa samt öka stödet i föräldrarollen.

Skrivelsen presenterar att Barnombuds-

mannen i större omfattning än idag kommer att arbeta med att granska hur kommuner och landsting verkar i enlighet med barnkonventionen.

Eftersom rapporten som Thema uppmärksammade i förra numret redogjorde för stora brister i tillämpningen av konventionen ser Thema mycket positivt på att Barnombudsmannen nu får uppdraget enligt ovan.

Av Therése Jansson, Thema

”THEMA SER
MYCKET POSITIVT
PÅ ATT
BARNOMBUDS-
MANNEN FÅR NYTT
UTÖKAT UPPDRAG”

För mer information se:
Regeringens skrivelse 2007/08:111
Barnpolitiken – en politik för barnets rättigheter

Behovet av en stark civil sektor

”DEN CIVILA
SEKTORN
PRÄGLAS AV
NEDLÄGGNINGAR
OCH MINSKADE
RESURSER”

I alla samhällen förekommer kränkningar av människors rättigheter och andra missförhållanden. Det är då av stor vikt att allmänheten uppmärksammas på dessa kränkningar, så att politiker och andra makthavare kan ställas till svars. I detta arbete har det civila samhället en stor roll att spela.

I Sverige är den reella makten centrerad till politiska partier och fackförbund. En bred och väl fungerande svensk civil sektor inom området mänskliga rättigheter skulle kunna väga upp detta ensidiga maktförhållande, genom att hitta nya och innovativa lösningar för att åstadkomma förändring i samhället och påverka samhällsopinionen.

Tyvärr saknas en sådan bred och stark civil sektor idag i Sverige och ingenting pekar mot att det civila samhället växer sig starkare. Istället präglas den civila sektorn inom området mänskliga rättigheter i dagsläget av nedläggningar och

minskade resurser.

I förlängningen kan detta leda till ett samhälle där missförhållanden och kränkningar av de mänskliga rättigheterna kan pågå obemärkt.

Det är därför av särskild stor vikt att det civila samhället agerar redan nu genom att organisationerna själva hittar nya metoder för att påvisa kränkningar och nya finansieringsmöjligheter som garanterar oberoende och långsiktighet.

Om detta inte sker är det högst osannolikt att Sverige i framtiden kommer ha ett civilt samhälle med reell möjlighet att påverka samhällsutvecklingen på området.

Av Maria Bideke, Thema

Mot en förstärkning av minoritetspråken

Under våren presenterade språkutredningen ett förslag till en ny språklag där såväl svenska, minoritetspråk och teckenspråk förstärkts. Syftet med förslaget har först och främst varit att säkerställa svenskan i förhållande till engelskan, men utredningen har även inkluderat förslag gällande användandet av minoritetspråk och teckenspråk inom offentlig verksamhet.

Utredarens intentioner gällande de historiskt geografiskt knutna minoriteternas rätt till användande av sitt språk är berömvärda, men förslaget borde gå ett steg längre.

Den offentliga verksamheten borde sna-

rare med automatik erbjuda minoritetspråksservice på samma villkor som svenskan i de förvaltningsområden som har historisk geografisk anknytning till respektive minoritetspråk.

Denna utgångspunkt har som konsekvens att lagen bör vara tvingande för såväl kommunal och statlig verksamhet.

Av Marcus Bideke, Thema

Ökad etnisk profilering som ett resultat av FRA-lagen

Den nya FRA-lagen, som riksdagen röstade igenom onsdagen 18 juni, riskerar att bidra till ett övervakningssystem med stora inslag av etnisk profilering.

Etnisk profilering är ett begrepp som innebär att poliser utgår från personers etniska bakgrund vid urvalsprocesser. Den etniska profileringen kan exempelvis bestå av att personer med utländsk bakgrund stoppas och utfrågas om brott oftare än personer med svensk bakgrund.

Thema befarar emellertid att etnisk profilering också kan komma att användas av FRA i själva urvalsprocessen över vilka e-post meddelanden och vilka samtal som skall avlyssnas. Detta då det framgår av FRA:s egen hemsida att:

”FRA utformar sina sökbegrepp på sätt som är mycket komplicerade för att slippa drunkna i enorma mängder irrelevant

trafik. [...] Sökbegreppen byggs upp genom en rad tekniska och innehållsmässiga kriterier, och användningen av betydelsebärande ord är endast ett i mängden. Hur detta sker i detalj vill vi inte gå in på.”

Av ovanstående citat framgår att allmänheten inte har insyn i övervakningsmetodiken, vilket är just det faktum som riskerar bidra till en utbredd etnisk profilering.

Thema anser att den nya lagen innebär att den svenska riksdagen inte endast godkännt en högst integritetskränkande statlig övervakning, utan även en övervakning med stora diskriminerande inslag. Vi anser inte att denna slags övervakning hör hemma i en demokratisk rättsstat.

*Av Maria Bideke, Thema
Marcus Bideke, Thema
Therése Jansson, Thema*

”DEN NYA FRA-
LAGEN RISKERAR
ATT BIDRA TILL ETT
ÖVERVAKNINGSSYSTEM MED
STORA INSLAG AV
ETNISK
PROFILERING”

Thema

Thema är en politiskt oberoende nationell organisation.

Themas huvudsakliga syfte är att medverka till att öka rättssäkerheten inom området diskriminering och mänskliga rättigheter i Sverige.

Varje år har Thema ett fokusområde, för att ytterligare belysa ett område som berör rättssäkerhet, diskriminering och mänskliga rättigheter. Under 2008 är detta fokusområde nationella minoriteter.

Thema arbetar dessutom med juridisk forskning, samt deltar i den rättspolitiska debatten inom området.

Thema
Nilivaara 116
982 91 Gällivare
E-post: info@thema.se
Hemsida: www.thema.se